

ARTS & BELLS OFFICE

AVINYÓ, 30, PRAL.

Any 12 ptes.

Març 1929

Núm. 1'50 ptes.

1929
EXPOSICIÓ
INTERNACIONAL
DE BARCELONA

SOL·LICITEU
croquis i pressupostos
per a impresos de
tota mena

RAMON TOBELLÀ
MESTRE IMPRESSOR
18, Carme ~ Tel. 19634

LA FULLA DE CARNERA

(*Acanthus mollis*, Linn.)

els tres regnes de la naturalesa, el vegetal és, sense cap mena de dubte, el més ric de formes i colors. No té res d'estrany, doncs, que l'ornamentació, en tota mena d'estils, hagi trobat sempre els seus principals motius d'inspiració entre els elements que tan pròdigament la naturalesa li oferia, ja interpretant-los fidelment, com en l'art gòtic i el japonès, ja estilitzant-los, com en els estils clàssics, i sobretot en el renaixement, ja idealitzant-los fins a l'abstracció, com en el persa o l'àrabic.

Sols o combinats amb formes o motius geomètrics són, aquests elements de la flora (rels, troncs, fulles, flors i fruits), els que constantment trobem en tota composició ornamental, entrellaçant-se, caragolant-se i combinant-se de les més diverses maneres, ja descabdellant-se tot al llarg d'un fris, ja encimats dalt d'un capitell o tot al voltant d'un fust de columna, ja agrupant-se bellament en plafons i cimals o esmortiments.

I encara que les tendències modernes són contràries a l'ornamentació vegetal, tal vegada com una reacció molt lògica davant per davant del davassall de fullatges, flors i garlandes sota dels quals tractà de dissimular la seva manca de lògica i la seva buidor el *modernisme* de principis de segle, o com a protesta de l'immoderat ús del *raguenet* i dels seus *éléments* a què tan aficionats s'han mostrat sempre molts arquitectes i decoradors en llurs obres,

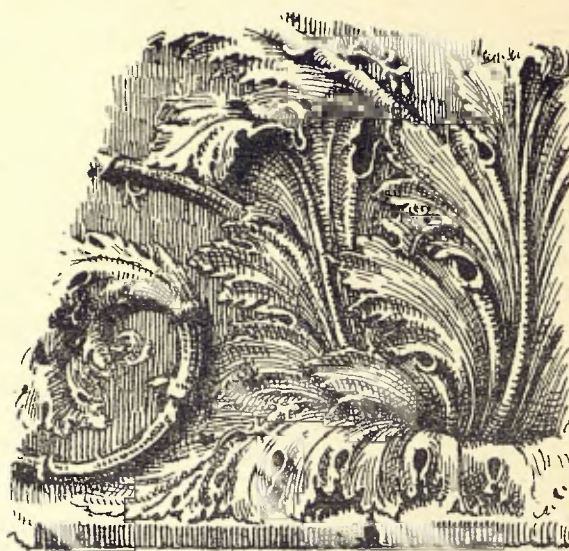

Fulla de carnera dibuixada del natural

Art grec. Part superior d'una columna votiva trobada a Delfos.

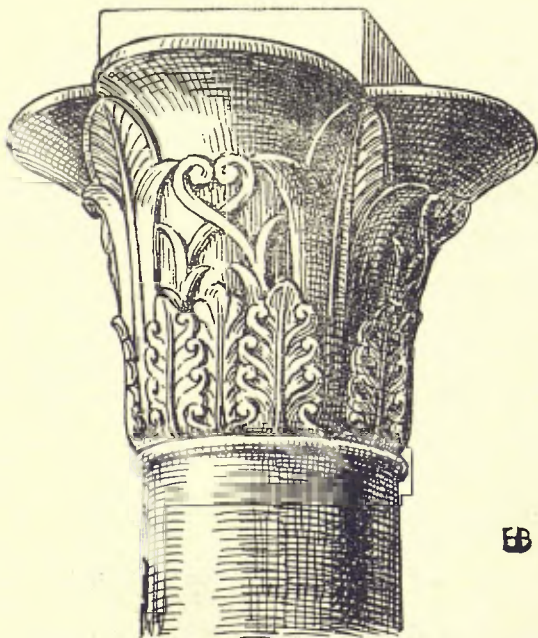
Art romà. Fragment ornamental del fris inferior de l'Ara Pacis. (Roma)

o, més possiblement, com una necessitat de l'hora actual preocupada amb la recerca de les noves formes, o del nostre esperit amant de la lògica, de la línia pura, de les clares estructures despullades de tot artifici i de tota innecessària superposició, no serà de més que tractem de conèixer i estudiar un dels motius de què s'ha servit més tostemps el compositor ornamentista en les seves creacions.

Entre l'infinit nombre de vegetals que arreu de la terra veiem florir i germinar, un n'hi ha que ja de temps immemorial ha merescut la preferència i l'atenció dels artistes no precisament per l'esclat o la vistositat de les seves flors (d'aspecte ben modest, per cert), sinó per la bellesa i l'elegància de les seves formes i molt particularment de les seves grans fulles profundament retallades.

Ja s'haurà comprès que ens referim a l'*acant*, *carnera* o *branca ursina*, que amb tots aquests noms és coneguda a Catalunya aquesta planta, de la qual anem a fer prèviament, a tall de botànics, la descripció fitològica a fi de donar a conèixer i fer ressaltar les seves principals característiques.

És una planta que es presenta gai-

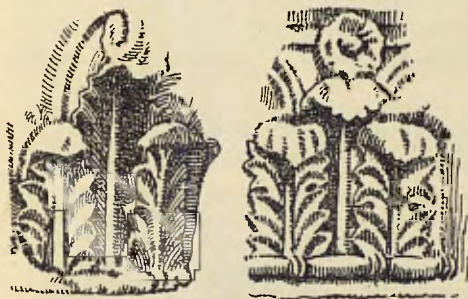
Capitell egipci del període de dominació romana. Influència grega. Fulles d'acant i papyrus

rebé espontània en bona part d'Europa, Asia i Africa, encara que molt particularment en llurs terres dels vessants mediterranis. Les seves fulles, radicals, o sia que neixen directament del coll de l'arrel, peciolades, grans i profundament retallades (pinnatipartides), són d'una color verda, fresca i agradable.

N'existeixen moltes varietats, encara que les més conegudes són la silvestre o espinosa, molt vulgar a Grècia, i la conreada o de jardí, de fullatge exuberant, que arriba a atènyer, en plena vegetació, fins un metre d'alçada. Floreix pel maig, temps en el qual s'eleva del seu centre una sola tija o *escapus* tot poblat de flors bellament disposades en espiga, encara que poc vistents en si, i acompanyades de bràctees en llur base. La irregularitat o asimetria que presenten aquestes flors és, segons al-

Capitell sassànida. (Ispahan)

Art romà. Detalls del fullatge de dos capitells d'ordre corinti (de columna i pilastra). Època decadent. (Museu de Sta. Agata. Barcelona).

guns autors, més aparent que real, puix que consisteix a presentar el calze monosèpal amb quatre divisions i la corol·la amb el llavi inferior únic i trilobat. Però examinant atentament aquestes dues cobertes florals es veu que en cada una cal assenyalar-hi cinc peces o divisions, ja que realment les presenten, encara que poc acusades: en el calze per presentar-ne una de bilobada i en la corol·la per notar-s'hi dues petites dents que, ocupant el lloc del llavi superior de les flors veritablement bilabiades, no poden ésser considerades més que com a altres tants lòbuls rudimentaris. Aquesta asi-

metria és coneguda entre els botànics amb el nom de *fenomen morfològic*.

La mitologia grega, tan pròdiga en aquests poètics símbols de transformacions en plantes i flors, ens parla de la nimfa amada d'Apol·ló, anomenada *Acanthe*, la qual fou

Període de transició de l'art imperial al bizantí. Coronisa d'El Barah. (Síria central.)

Període de transició de l'art imperial al bizantí. Capitell copte. (Egypt exploration fund.)

metamorfosada pel radiant déu en la planta de referència. I Virgili, en la seva immortal *Eneida*, en parlar de la divina Helena, la formosa filla de Zeus i de Nemesis, el rapte de la qual per part de l'engelosit Paris, fill de Príam, rei de Troia, fou la causa determinant de la guerra coneguda amb aquest nom i que tan cara costà als grecs (segons canta Homer en la *Iliada*), diu:

Et circumtextum croce velamen acantho,

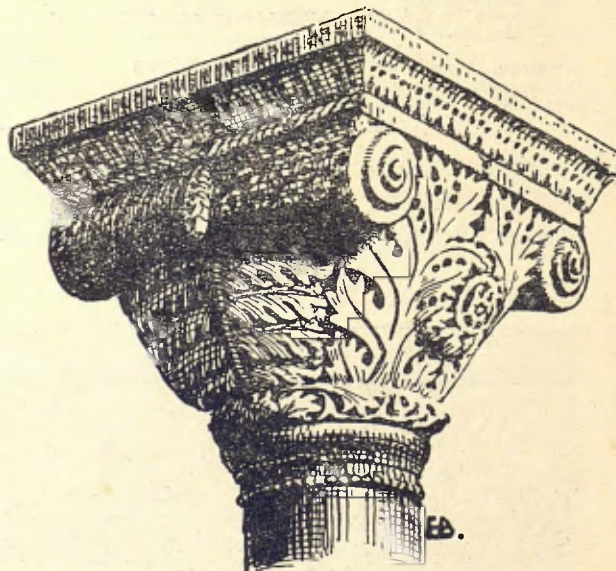
indicant que en els seus vestits duia, brodats, adornaments de fulles de carnera.

¿Quan fou, però, que aquesta planta fou admesa o considerada com a principal i bàsic element ornamental i decoratiu? ¿Quina força serà la seva i quina suggestió haurà exercit damunt els artistes quan la veiem perpetuar-se a través dels temps i de les civilitzacions i adaptar-se a tots els estils fins a esdevenir-ne llur més característic i primordial element?

La majoria d'autors que d'aquestes coses han tractat admeten com a cert que fou junt amb l'ordre corintí que aquest preciós motiu ornamental vingué a la vida artística, admetent també com a verídica la llegenda que refereix Vitruvi a propòsit de l'origen del capitell de l'esmentat estil.

Diu que havent mort una donzella corintia pocs dies abans de l'assenyalat per a la celebració de les seves noces, la seva desconhortada dida aplegà dins d'una panereta diversos objectes dels que la puel·la en vida molt amava, i pietosament, com a ofrena pòstuma, tal com s'acostumava a fer en aquells temps, ho diposità tot sobre la seva tomba cobrint-ho amb una petita llosana de pedra. Va donar la casualitat que dessota el covenet hi germinà un acant, el qual, en arribar la primavera, pomposament desplegà les seves fulles tot al voltant, doblegant-se graciosament en topar amb l'obstacle de la pedra que el cobria. S'ensopegà a passar per aquell lloc l'arquitecte atenenc Clímac o Calímac, qui, corprès per la formosor de la composició que d'una manera tan espontània i inesperada se li oferia, ideà el capitell que ha vingut a constituir el principal element arquitectònic i decoratiu de l'ordre corintí.

No obstant, altres autors afirmen

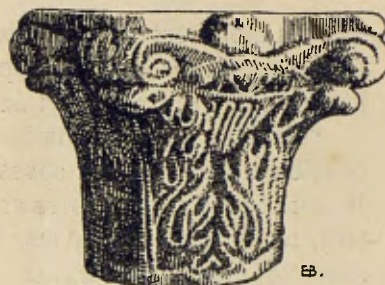

Art bizantí. Capitell de Santa Sofia. (Constantinoble.)

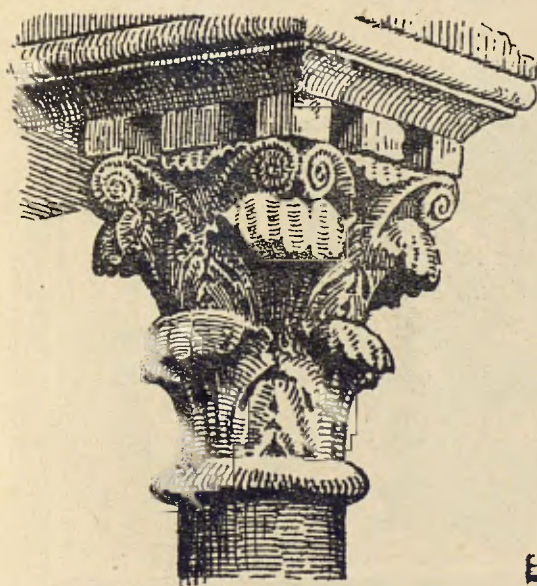
que ja els egipcis coneixien les fulles d'acant, encara que resulta evident que no la usaren com a element ornamental fins a l'època de la dominació romana, i el P. Villalpando, S. J., arribà a opinar que el capitell anomenat *corinti*, amb els seus ordres de fulles de carnera, era ja conegut en construir-se el famós Temple de Salomó.

No m'ha estat possible trobar els fonaments d'aquesta afirmació, ja que els Llibres Sants, en descriure la construcció d'aquell gran temple, fan una minuciosa relació dels elements d'ornamentació emprats, i enlloc, ni quan descriuen les dues famoses columnes del seu atri, de les quals tan minuciosament detallen les mides, la forma dels seus fusts i els motius ornamentals dels seus capitells, no es troba la més lleu referència a les fulles de carnera. Parlen de xarxes, de cordons, de magranes, però no d'altra cosa que pugui fer suposar el coneixement o l'ús d'aquest motiu tan característic de l'ornamentació clàssica.

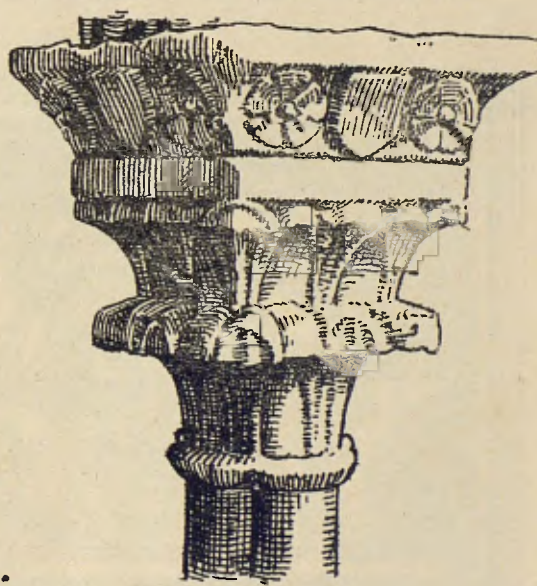
De totes maneres, encara que admetem com a cert el seu origen grec, ja que no ens és possible assenyalar amb certitud documents anteriors que justifiquin la seva existència en altres pobles, no podem admetre com a cosa absolutament certa el seu origen corintià, car ja es troben fulles de carnera en els adornaments dels períodes anteriors, jònic i dòric, i Ictinos, l'arquitecte que ideà i construí el Partenon, coneixia ja el capitell que havem convingut a anomenar *corinti*, ja que l'aplicà, segons sembla, en una sola columna decorativa alçada al pati d'un temple de Figala.

Capitell visigòtic de Sant Cugat del Vallès

Capitell romànic del Claustre del Monestir de Sant Cugat del Vallès. Segle XII

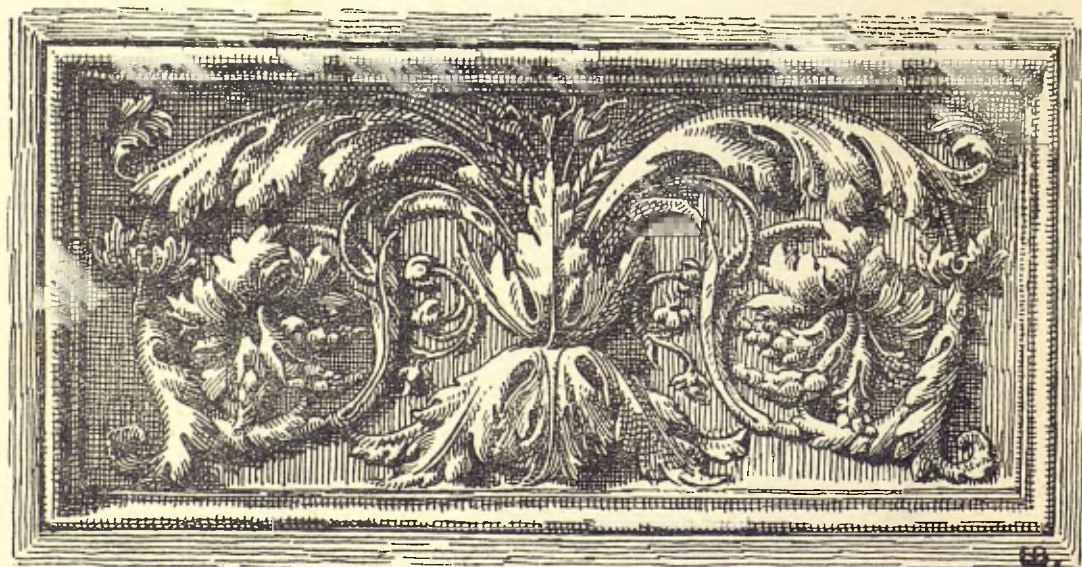
Capitell gòtic conservant l'esquemàtica disposició de les fulles d'acant en un capitell corinti. Segle XIII. Estil peculiar de les terres catalano-aragoneses

És molt versemblant, doncs, que entre els artistes del temps de Pericles naixés o és desenvolupés la idea d'aprofitar-se d'aquestes formes vegetals per a aplicar-les a l'ornamentació, fent-ne un dels seus principals elements.

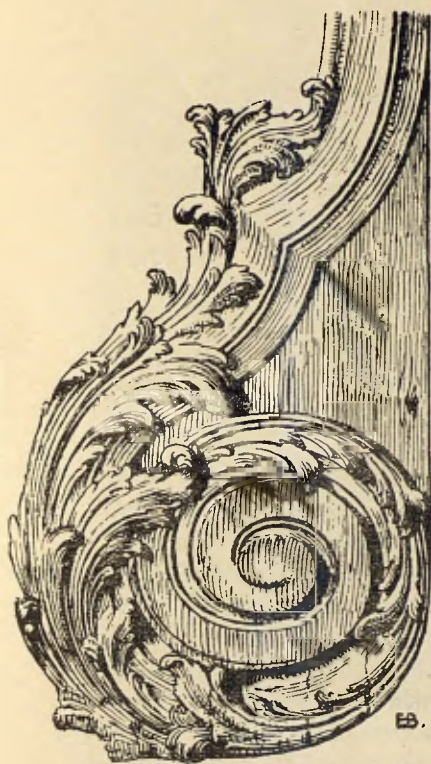
Calímac, a qui ja ens havem referit abans, arquitecte, escultor o fonedor, i molt possiblement totes tres coses alhora, que florí a Atenes a finals del segle v abans de Jesucrist (autor, segons es creu, de la gran llàntia o flamera de fulles d'acant de l'Erecteo), tenint gran afició a les arts sumptuàries, a les quals s'havia dedicat amb preferència, sobretot a les obres de fosa de bronze, és molt possible que donés major amplitud a l'aplicació d'aquest element ornamental fins a arribar a la creació de les formes bàsiques del capitell corintià.

El què resulta evident és que des de la data de l'adopció d'aquesta planta com a primordial element ornamental, ha vingut perpetuant-se a través de les edats i adaptant-se a tots els estils (principalment a Itàlia, on la seva tradició ha perdurat sempre) fins a l'extrem d'esdevenir la seva fulla, per l'especial manera d'ésser estilitzada, un de llurs elements més característics. De Grècia passà a Roma i a totes les seves colònies, que és tant com dir que es difongué per tot el món civilitzat antic. La veiem a Pèrsia en temps dels Sassànides; a Egipte durant la dominació romana, i a Bizanci; l'endevinem a l'Índia entre l'enfarfec ornamental dels temples jaïnes; es perpetua a través del període romànic i la trobem entre els àrabs, sobretot en llurs monuments més antics, influïts bona cosa per l'art bizanti i el visigòtic, i, encara que decau força, sobretot a la nostra terra, durant el període ogival, la veiem reflorir esplèndidament durant la Renaixença i els estils que d'ella derivaren, barroc i neoclàssic, arribant fins als nostres dies amb plena força i prestigi.

I encara que avui, com havem dit ja abans, les formes netament acusades de les

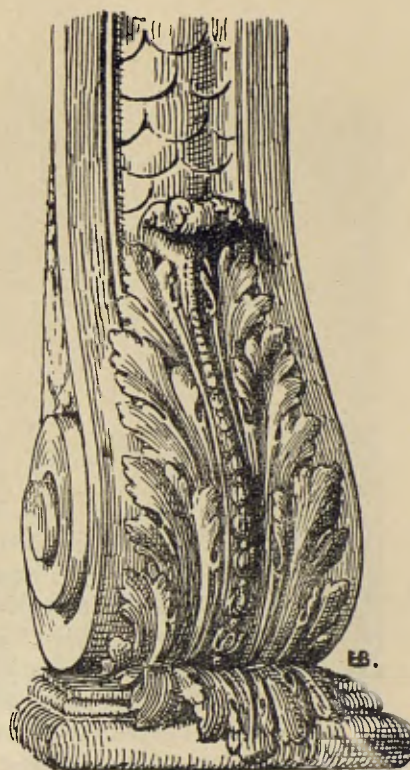

Estil Renaixement. Plafó de la trona de l'església de Santa Creu. (Florència.)

Detall d'un cartabò estil Lluís XV.
(Museu de les Arts Decoratives a
París.)

estructures s'imposen reduint els motius ornamentals a la més mínima expressió, a pures abstraccions geomètriques, la qual cosa sembla suposar el definitiu bandejament de tot element natural de les composicions decoratives, no és aventurat suposar que en un esdevenidor més o menys pròxim tornarà a reflorir, car difícilment pot trobar-se un altre element que pugui reemplaçar la *fulla de trepa* (aquest és el nom amb què vulgarment era designada la d'acant entre els escultors tallistes de la nostra terra, a fi de diferenciar-la de la *d'aigua* o de liri, que és un altre dels elements típics orna-

Part inferior d'una cartela estil Lluís XVI.
(Trianon París.)

mentals dels estils clàssics) per la seva adaptabilitat a totes les formes i usos; que s'avingui tant a totes les dimensions, allargant-la o escurçant-la, eixamplant-la o estrenyent-la, corbant-la en tots sentits i no deixant mai, però, d'ésser, a despit d'haver rebut les més arbitràries estilitzacions, la bella i fonamental fulla de carnera.

Els gràfics que acompanyen aquestes ratlles aclariran, molt més que les més minucioses i detallades descripcions, l'abast dels conceptes emesos.

EUSEBI BUSQUETS

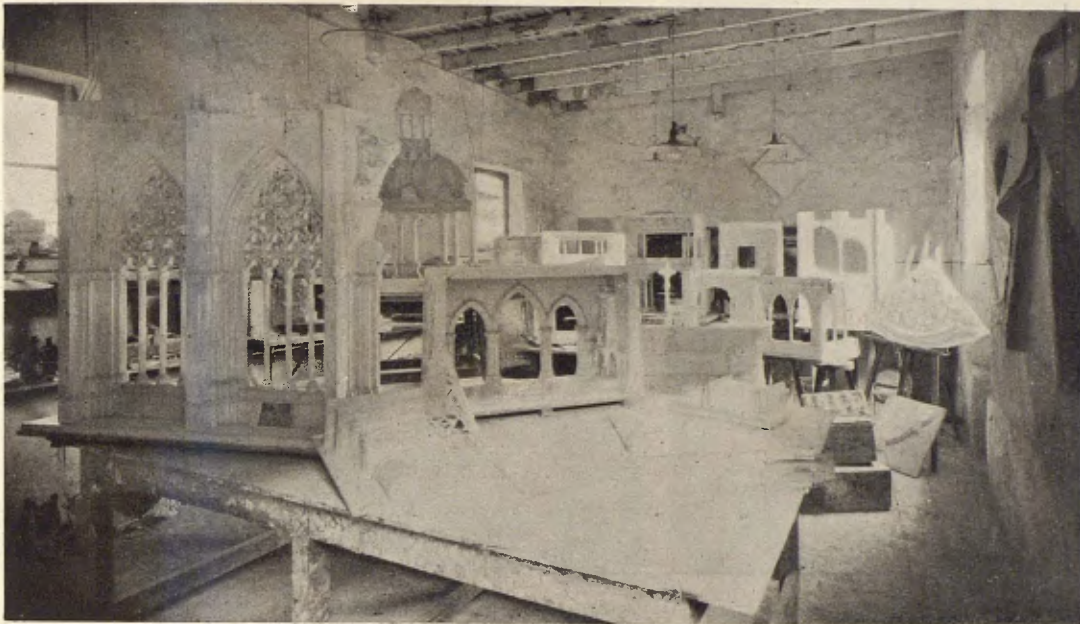

EL GUIX

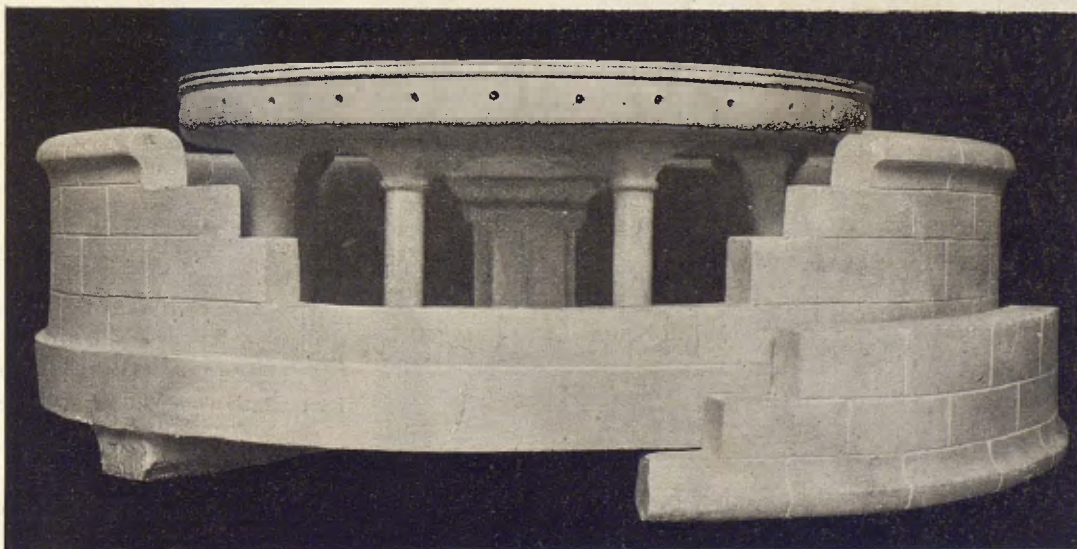

En la bullida actual de les arts decoratives i aplicades, poc es parla de l'art tradicional del guixaire, ni molt menys de la renovació de l'art del guix. Els arqueòlegs tampoc no arriben mai a posar-se als llavis aquestes paraules: «l'art del guix...» Se'n donen de menys. Fa pocs anys que haguérem de sostenir pública polèmica sobre la persistència de l'escultura durant l'alta edat mitjana, durant el període que hom ha convingut a anomenar pre-romànic, contra la teoria que suposa desapareguda l'escultura monumental durant aquests cinc cents anys del període pre-romànic. Aleshores, entre altres raons exposades a favor de la nostra tesi, retraguérem l'escultura de guix aplicada a la decoració d'edificis. Aquest fet sol ja posa l'art del guixaire en un graó de respectabilitat i de consideració, sobretot si tenim en compte que molta part de l'escultura de guix produïda durant l'edat mitjana (i abans també de l'Edat mitjana) no era pas escultura emmotllada en guix, ço és, reproducció mecànica d'escultura elaborada amb altre material, sinó escultura tallada en la mateixa massa del guix, talment com avui dia encara alguns artistes esculpeixen el guix amb l'estilet o amb l'enformador, ni més ni menys que si tallessin pedra o fusta. I ja és sabut que en l'arquitectura musulmana, el guix, que era el material constructiu predominant, particularment en l'arquitectura islàmica d'Espanya i del nord d'Àfrica, era tallat en la massa quan es volia produir *ataurique*, *lazo* o bé epigrafia de bona qualitat. Els millors escultors de l'art decoratiu musulmà d'aquestes esmentades regions no es donaven de menys d'entallar els grans gruixos d'arrebossat de guix que recobrien l'interior dels alcàssers, o els patis d'aquelles enlluernadores mansions senyorials, després d'haver entallat el maó, o les fustes de preu, o els marbres.

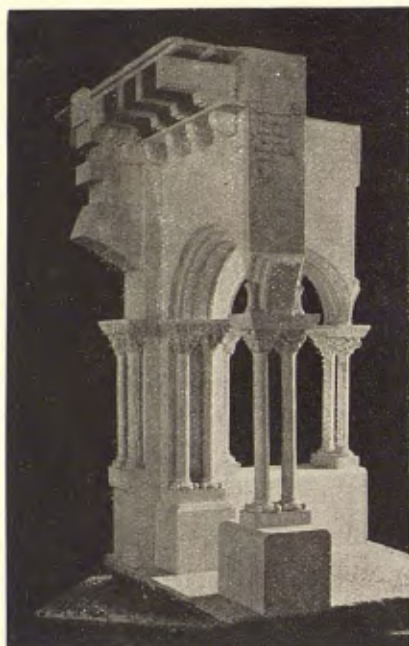
Es que el guix, quan és ben interpretat, quan és idòniament aplicat a l'arquitectura, perd la seva qualitat pobra per a esdevenir material enciser. Es cert que els musulmans policromaven el guix i sovint incrustaven mirallets i vidres de colors en els fons de llurs sàvies i complicades composicions, sempre elegants i harmòniques, i fins de vegades dauraven i argentaven aquells relleus plans tallats en el guix roí o simplement emmotllats; ço que podria fer suposar que el guix agafava aquell aspecte de matèria rica a causa de la policromia dels daurats i de les incrustacions. Però no, no són pas aquestes afegidures, les que enriqueixen el guix, perquè allà on ens encisa és justament en aquells edificis tan antics dels quals la policromia ja ha tingut temps de desaparèixer, i, amb la policromia, els mirallets i els vidres de colors. De manera que el més probable fóra que el guix musulmà policromat resultés menys bell i menys idoni amb l'arquitectura que el guix verge. Ens ho fa suposar el contrast que ofereixen les imatges de guix gairebé desprovistes de policromia que hom descobrí emparedades a l'església romànica del monestir de

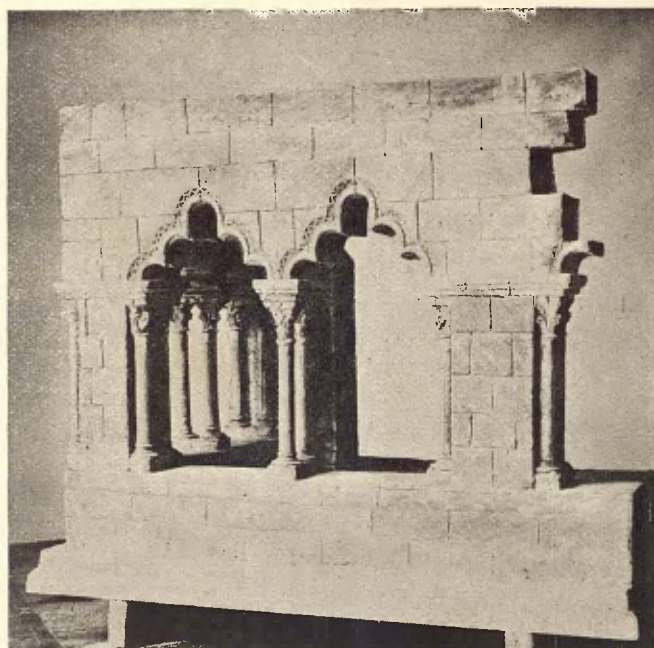
Exposició de fi de curs celebrada a l'aula de l'Escola de Guixaires i de nocions d'ornamentació arquitectònica de l'Ateneu Obrer de Barcelona

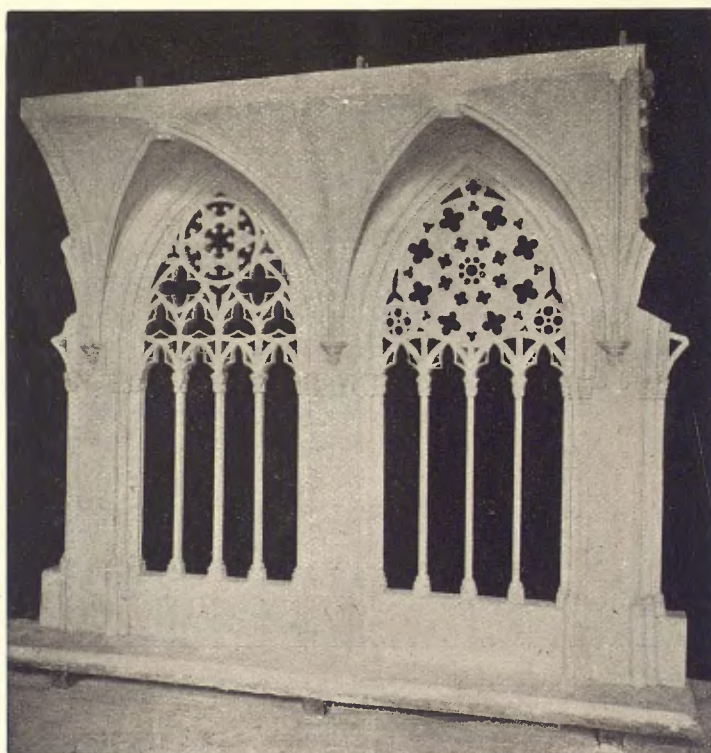
Projecte de restauració de la pica del lavabo del Monestir de Poblet, segons les dades de l'arquitecte Sr. Cèsar Martinell, executat a l'Escola esmentada

Maqueta del Claustre de Santa Maria de Ripoll

Maqueta del Claustre de Sant Pau del Camp, a escala 1 : 20
(Obra del Sr. Pere Sunyer i Olivella, professor de l'Escola. Donatiu fet al Museu Arqueològic Municipal de Barcelona)

Interpretació d'un detall arquitectònic
(pres del Vignola)

Maqueta del claustre de la Seu de Vich
(interior) a escala 1 : 10 m.

Obres executades a l'Escola de Guixaires i de nocions d'ornamentació
arquitectònica de l'Ateneu Obrer de Barcelona

Sant Joan de les Abadesses en comparar-les amb altres imatges de guix, d'època posterior, que encara conserven la policromia. Es clar que en fer aquesta comparació no ens referim a la bel·lesa escultòrica de les imatges en qüestió ni a llur vàlua arqueològica, sinó al fet, ben determinat, de la policromia. D'altra banda, ens podríem referir a imatges de guix posteriors a l'època romànica i més escultòricament belles que les trobades en les obres de restauració de Sant Joan de les Abadesses, però desfigurades per la policromia.

Potser al guix li convingui una lleu policromia, talment com li pot convenir al marbre: una discretíssima policromia de colors poc pujades i que es limiti a una petita superfície del guix o del marbre. En equilibrar-se les parts policromades i les blanques, ja la policromia esdevé enutjosa. Això vol dir, doncs, que tant el guix com el marbre tenen una valor material inalienable, una qualitat que res no pot enriquir; i és justament aquesta qualitat, la que l'artista i l'artífex han de fer ressortir, ja sia per mitjà de les oposicions o de les idoneïtats, ja sia per mitjà de les formes o de la composició d'aquestes amb el lloc que han de revestir, o per mitjà del guix, o d'aquella lleu policromia, o, en fi, per molts altres mitjans que l'experiència dictarà al guixaire o a l'arquitecte de gust.

I això que diem de la possible sumptuositat del guix modest ho podríem aplicar a tota altra mena de material humil, de material pobre, que sol dir la gent. Es que per a l'artista dotat de sensibilitat tant com de sensualitat (la sensualitat de les qualitats) no hi ha materials pobres ni rics, sinó que llur riquesa o pobresa depenen de la manera de treure partit d'aquests materials. Succeeix amb els materials el mateix que succeeix amb els colors: que no hi ha colors rics ni pobres, colors lletjos ni bonics en si. Colors bonics i lletjos en si és criteri de criatures o de gent irremissiblement vulgar, car tota persona mitjanament cultivada o sensible a les lleis del color sap que amb colors primaris (bonics) es pot pintar una obra desagradable, lletja de color, mentre que, pel contrari, amb colors neutres, grisos, terrosos o negrosos, es pot produir una pintura rica i subtil de color. Delacroix deia: — Deixeu-me voltar-la amb els colors que jo triaré i tan sols amb fang us pintaré una venus o una verge que us enamorarà. — En art aplicat, com en art pur, i en la vida mateixa, tot és relació, combinació i complexitat: no hi ha res fet a bell ull, res de simple, res d'atzarós. Allà on trobem l'atzar és justament allà on ens il·lusionem. L'imprevist és en la imprevisió: és la conseqüència de la nostra natural limitació. Tant com anem coneixent, així mateix anem eliminant l'atzar i l'imprevist. Tant com anem aprenent de combinar, així mateix anem realitzant la vida.

Totes aquestes consideracions són no solament conduïdes a enaltir l'art del guix, sinó àdhuc l'obra d'uns guixaires barcelonins, els quals, sense arpenjar-se en el prestigi de la policromia i sense emprar mirallets de cap mena, amb el guix net i pelat, han treballat i segueixen treballant per la nostra cultura artística més eficientment que molts professors doctorats.

Aquests guixaires excepcionals s'anomenen Sunyer: Pere Sunyer Olivella i el seu fill. Aquest Pere Sunyer Olivella és un artista del guix. No és pas el guixaire vulgar, qui fa la feina com una màquina d'enguixar i que en pateix com si es trobés a galeres: el nostre Sunyer és guixaire per vocació, treballa el guix amb entusiasme, com l'argenter treballa els metalls preciosos, amb aquell mateix sentiment i sensualitat de l'artista en funcions, que equival a captació de les qualitats del guix, qui sap del guix tota meravella. Pere Sunyer ama, comprèn i empra el guix amb el mateix gust que l'artífex de l'Extrem Orient empra els materials considerats per la gent irremissiblement vulgar com a coses roïnes i menyspreables per combinar-los o aplicar-los de tan intel·ligent manera que el material roï esdevingui encisadorament ric i bell. Aquest home i el seu fill treballen el guix en les aplicacions corrents de l'arquitectura, i ho fan amb la gràcia mateixa que els Adelphi, els cèlebres germans Adam, elaboraren el guix per als sostres d'aquells exquisits interiors de la fi del segle XVIII i del començament del XIX anglès, aquells inte-

riors que són la darrera paraula de l'art de moblar i ordenar un interior. El nostre Pere Sunyer i el seu fill són doncs, guixaires per a servir al dictat dels germans Adam; i podríem afegir que llur gust per l'art llur és de pur estil Adam, ço és, en l'acceptació més subtil de la frase: *the right man in the right place*: l'home identificat amb el seu treball. Que això eren, apassionadament, els *ensemblers* londinencs que immortalitzaren un estil per damunt dels altres i que refinaren els interiors tal com convenia al poble més senyor.

Però aquests dos Pere Sunyer no s'aturaren pas en aquest bell feinejar, sinó que anaren molt més enllà: comunicaren als altres llur saber, l'ensenyaren sense estipendi a la fadrinalla de l'ofici que cada any es renovava en les classes pobríssimes i sense confort del benemèrit Ateneu Obrer del carrer de Montcada. En les golfes tòrrides d'aquell noble casalot esbalandrat, durant tot l'estiu acudien Pere Sunyer i un exercit de fadrins i aprenents. Calia fer aquesta feina després de l'esllomador treball de la jornada. I a l'hivern també, cada nit, en la gelera d'aquella quadra, el guix líquid seguia essent manipulat pel mestre guixaire i els seus nombrosos deixebles.

Pere Sunyer Olivella és un home que sembla tenir per parts iguals una gran intel·ligència i una gran experiència. L'experiència li féu veure el dèficit de qualitats, el dèficit de noció de consciència de ço que és qualitatiu, amb què l'aprenent entrava al fadrinatge de l'ofici, i de quina manera aquesta manca de sentiment castigava l'obra de guix. Tots podem coparticipar d'aquesta experiència guixairista si alcem els ulls cap al sostre dels nostres moderns interiors, el mateix en les cases de lloguer que en els palaus. Els enguixats hi apareixen com la darrera paraula de la carrincloneria: llurs motius decoratius són o bé unes grolleres falsificacions dels estils clàssics, o bé combinació d'això amb les improvisacions *modernistes* més espantoses, si no són això darrer sense atenuants ni barreja. Per afegidura, aquests anguniosos guixots ens són oferts amb una mà de policromia, d'ors i purpurines, de lluïssors com de borraix polvoritzat i d'altres *enriquiments* que, alhora que disfressen la qualitat pròpia del guix (qualitat suficientment rica i suficientment demostrada rica), turmenten la nostra retina amb una basta policromia aposada justament allí on no convé res més que el blanc mat del guix, cada dia més ric amb l'adquisició lenta de la natural patina. Hi ha cels-rasos del tot pintats: n'hi ha que amb la pintura imiten la fusta i altres coses. Els escrostonats i les esquerdes, sempre inevitables, desentonen horriblement en aquests fons pintats, aviat esdevinguts rancis: hom no pot ni pensar-hi sense que les detns s'es-mussin d'esgarriament.

De la seva passió pels enguixats i del seu constant contacte amb els arquitectes, Pere Sunyer, ajudat del seu talent natural i d'una rara intuïció, aviat es féu per al seu ús particular una cultura arquitectònica envejable. Amb les mateixes dots naturals i amb un xic de tenacitat afegí a la cultura tècnica una estimable cultura artística. I, així armat, es posà a ensinistrar una darrera l'altra les generacions de guixairets que anaven pujant. Els ensenyava les lleis de l'arquitectura, els educava en el coneixement dels estils, els feia fer plans i alçats; se'ls enduia lluny, cada diumenge, a excursionar cap a les contrades arqueològiques; dels monuments més notables els en feia aixecar plantes, alçats, croquis de conjunt, dibuixos de detall, i tota altra dada que permeti després reconstruir a petita escala, idènticament, aquell mateix monument.

Així, durant el curs, els mateixos deixebles, guiats pels dos Sunyer, anaven refent amb creixent engrescament aquelles obres magnes de la nostra antiga arquitectura. Res de més entusiasmador que la constatació d'aquestes reconstruccions en les pròpies mans; res de més colpidor i persuasiu que aquesta lenta cristal·lització d'una arquitectura sota el control de la pròpia intel·ligència i en el fresseig dels dits que ho toquen i ho saben per dintre i per fora; res de més adquirir que el coneixement en mides i xifres, seguit de l'anàlisi estructural i de l'execució.

No estranyarà a ningú, doncs, que cada any, en finir el curs i en exposar aquests treballs, els Sunyer i llurs deixebles fossin admirats de tothom, profans i tècnics: els mateixos arquitectes

se'n meravellaven. En les exposicions escolars de fi de curs organitzades per la enyorada Mancomunitat a la Universitat Industrial, la instal·lació de l'escola de guixaires de l'Ateneu Obrer era sempre el *clou*.

No cal dir si aquestes reconstruccions de guix podrien ésser útils també a l'arqueologia. Veieu, sinó, en l'adjunt gravat, quin resultat convincent en col·laborar amb l'arquitecte Cèsar Martinell en la reconstitució teòrica de la pica del claustre de Poblet que tant féu parlar ara fa dos anys. En vista d'aquest resultat i d'altres ací constatatats per les reproduccions fotogràfiques hom no pot per menys de pensar: — ¡Si almenys els arquitectes que sabotejaren la Barcelona gòtica, en ocasió d'obrir la Via Laietana, haguessin sol·licitat d'aquest Pere Sunyer bones reproduccions corpòries dels nombrosos casals i palaus medievals que es proposaven destruir!...

Altres sabotejadors havien de venir que, a manca d'edificis per destruir, s'abraonaren als reproductors i a l'escola i els destruïren amb la mateixa inconsciència dels sabotejadors d'edificis antics. Avui la fecunda escola de guixaires és deserta. La fadrinalla que hi aprenia ha estat obligada a obandonar l'escola de l'Ateneu Obrer i a anar a desaprendre a una escola oficial. I això, si us plau per força!. Avui els nous guixaires posseïxen a fi de curs un títol de guixaire en defecte dels coneixements de l'art del guixaire.

Per això ara ens plau d'aconhortar aquells dos estrenus i desinteressats professors en llur solitud desesperada, tot fent-ne públicament l'elogi. Això és poca paga per a tant sacrifici; però si amb aquest elogi aconseguim atreure envers aquest noble i intel·ligent Pere Sunyer Olivella una part de l'atenció que li ha estat violentament sostreta, aleshores la paga ja no serà tan minsa.

JOAN SACS

LES REVISTES⁽¹⁾

Joia. VII i VIII. Edicions Herma, A. G. Badalona. — Pulcrament editada, aquesta revista es distingeix pel seu to amablement lleuger. Pintura, literatura, arquitectura, escultura, música, cinema: tot hi és tractat sense massa encaparraments, encetat sense profunditzar, tal com escau al seu títol *Joia*, joia del viure, joia de l'amical *causerie*, pur passatemps. Més que una revista, podríem dir que és un petit magazine on tot és registrat com en un carnet de notes. És una publicació que es fa remarcar sobretot per la seva perfecció tipogràfica.

Gaceta Literaria. Madrid. (1 de febrer) — Continua l'enquesta oberta entre els directors culturals d'Espanya, els quals són invitats a respondre a l'enunciat: *¿Com veuen la nova joventut espanyola en Lletres, Art, Ciència?*

És remarcable la resposta de Gregorio Marañón, de la qual ens plau traduir el final:

»Per a mi, joventut és solament això: originalitat autèntica, és a dir, fonamental i no formal, i també rebel·lió contra els obstacles que entrebanquen el progrés humà: ignorància, egoisme, vanitat de les coses materials, fascisme. I vellesa tot el contrari: submissió a l'ordre establert, adaptació, incapacitat d'indignar-se per les coses que no ens afecten directament.

»Si amb aquest patró classifico els meus contemporanis, el mite de l'edat, en el seu pur sentit cronològic, s'esvaeix. Restava sols el patró històric, que no és capaç d'apreciar els detalls mesquins. I el patró ètic, etern, que sols distingeix els bons i els dolents, sense demanar-los la fe de baptisme.»

En la pàgina *Gaceta de Arte* publica, entre altres treballs, un article de Sebastià Gasch, "*Obras recientes de Dalí*", en el qual es fan unes afirmacions tan categòriques i tan pintoresques sobre l'esdevenidor reservat a la pintura que, veritablement, ens han divertit de bo de bo. No, estimat Gasch, no: poseu-vos tranquil, que la pintura no desapareixerà. Podeu estar-ne segur. Precisament els actuals corrents estètics en arquitectura i decoració interior li estan obrint nous camins d'il·limitades possibilitats. Vós, tan despert, no us en haveu adonat, encara? El què està destinat a desaparèixer sense remissió és tota la munió de gent que han volgut fer de la pintura un trampolí per a llurs grotesques exhibicions; els que l'han presa per pur passatemps, com de *labor* de senyoreta desenfeinada; tots els que, com diu molt bé, s'han obstinat a solucionar problemes que ja fa segles que són resolts; els que, emprant una dita ben popular, s'han

(1) En aquesta secció seran mencionades totes aquelles revistes que habitualment mantinguin el canvi amb nosaltres, comentant o estudiant, si l'ocasió arriba, aquells treballs que hi siguin publicats i que al nostre juí en siguin mereixedors.

entestat, aquí i fora d'aquí, a *inventar les sopes d'all*. I totes aquestes altres activitats que enumereu com a coses vives a oposar a la pintura, A LA VERITABLE PINTURA, reconeixeu que no hi tenen res que veure: llur missió és ben diferent. Pel demés, faran molt santament aquests lírics que anomenen de deixar la pintura i dedicar-se a altres quefers: tots hi sortirem guanyant. Al capdavant tant és esmerçar el temps en una cosa com en una altra; tant és embrutar quilòmetres de tela com entretenir-se fent altres cosetes, com els nois aplicats: *le gentil travail à faire chez soi*, com digué molt justament Vlaminc.

Butlletí del Centre Excursionista "Els Blaus". Sarrià. (Gener de 1929). — Tal vegada, més que de centre excursionista, li escauria el nom d'ateneu, a la simpàtica entitat editora d'aquest butlletí, ja que el senzill goig d'excursionar hi és superat pel noble afany d'aprendre, de proporcionar-se una major cultura, i l'excursionisme hi és emprat, més aviat que com un fi, com un mitjà d'eixamplar el radi d'acció cultural.

Heus aquí una entitat, composta en sa major part d'elements obrers i menestrals, que pot servir d'exemple i espill a moltes altres que, si són més senyorívols i pretensioses, són en canvi buides de tot contingut espiritual. El seu butlletí és una d'aquestes petites publicacions que tant contribueixen a elevar el nivell cultural de les nostres classes modestes, en les nobles emulacions de les quals molt podrien aprendre alguns sectors de les nostres classes anomenades equivocadament *directores*.

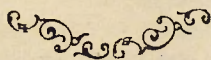
Butlletí del Centre Excursionista de la comarca de Bages. Manresa. (N.º 126. Gener de 1929.) — El sumari d'aquest número és com segueix:

Recull de notes històriques de Viver de Serrateix, per Esteve Muntanyà, Pvre.; *Suposicions i història de la sagrera de Santa Magdalena de Bell-lloc*, per Francesc Padró; *L'Aplec a "Les Vives" de Sant Vicents de Castellet*, per Francesc Bajona; *Carnet de cuina de l'excursionista*, per Ignasi Domènech; *Crònica*. Són ben estimables aquestes petites aportacions a la història comarcal.

De l'Art de la Forja. Portantveu del Gremi de Serrallers i Ferrers de Barcelona. (N.º 70. Gener de 1929.) — Aquest número és dedicat a comentar les festes del Patró del Gremi, Sant Eloi, entre les quals cal assenyalar l'Exposició de les obres presentades al Concurs d'aprenents de l'ofici. És llàstima que aquesta publicació, que tan belles esperances féu concebre en els seus començaments, no hagi sabut mantenir, ja que no superar, el to inicial. És verament lamentable.

Revista del Centre de Lectura. Reus. (N.º 190. Febrer de 1929.) — Es fan remarcar, entre els altres treballs publicats en aquest número, l'article de Joaquim Guitart, *Les presons de Santes Creus*, i el de Joan Amades, *De la llegenda popular. El diable arquitecte*.

B.

NECROLÒGICA

En Casimir Llobet. Aquest hivern, tan cru i tan llarg, sembla que no s'acontenta amb tenir-nos arraulits pel fred que sentim en el cos, sinó que també vol deixar-nos l'ànima enfredorida per llarga tongada prenent-nos els més cars amics.

Avui és En Casimir Llobet, un dels millors mestres dauradors i encarnadors d'imatges que posefem (veritable cor d'artista que junt amb En Dionís Renart, de tan bona memòria, havia propugnat coratjosament tota la vida per retornar a la deguda dignitat la imatgeria religiosa), el que ens ha deixat després d'una llarga vida dedicada tota sencera al conreu del seu art. Home bondadós i sa d'esperit, el seu record perdurarà sempre entre els que tinguérem la sort de conèixer-lo i tractar-lo, tan sols fos una vegada. Era un dels socis més antics del Foment de les Arts Decoratives, del qual s'havia mostrat sempre fervent entusiasta. Rebi la seva dissortada família l'expressió de la nostra sincera condolença.

En Francesc Vayreda. No cal dir com ens ha estat sentida la mort d'aquest artista, hereu d'un nom il·lustre dins la història de la pintura catalana, que ell sabé mantenir amb tota dignitat.

No és hora ara ni tenim lleure de fer l'estudi de l'obra d'aquest pintor que tan intel·ligentment continuà la tradició de l'Escola olotina i que el fat ens arrabassa en els moments en què la seva personalitat artística començava a atènyer la plenitud. Que D. E. P. i rebi la seva família, i molt particularment el nostre bon amic En Ramon Vayreda, l'expressió del nostre sincer condol.

En Camil Benítez i Vera. Un altre bon amic que ens deixa. El seu caràcter actiu i entusiasta de les nostres coses, avalat encara per una exquisida i natural modèstia, feia que no regategés mai la seva adhesió i ajuda a tota obra cultural i artística, de les quals s'havia mostrat sempre fervent impulsador. Això l'havia portat naturalment a formar en els rengles de la nostra entitat, de la qual era un destacat element. Que aquestes senzilles paraules nostres serveixin de conhort a la profunda pena experimentada per la seva família i pel seu inseparable company i ver amic nostre En Joan Gaspar i Xalabarder.

NOTES I COMENTARIS

Per l'estatge higiènic. — El dia 20 del propassat febrer es reuní a Madrid la *Societat Espanyola d'Higiene* celebrant la seva primera sessió científica, en la qual fou presentat pel doctor D. Juli Ortega el tema *Habitacions insalubres*, resumit en les següents conclusions:

Primera — Que no s'autoritzi l'execució de projectes d'obres d'ornamentació i embelliment de poblacions sense que els respectius ajuntaments hagin escomès la solució del problema de les habitacions insalubres pels mitjans que la llei determina.

Segona — Que en els projectes es tingui en compte també l'orientació que ha de donar-se als carrers i edificis per tal que aquesta sigui la més adequada des del punt de vista higiènic, previs els càlculs astronòmics necessaris.

Tercera. — Que s'obligui a tots els municipis espanyols a començar, com més aviat millor, l'empadronament sanitari d'habitacions rudimentàries insalubres a les grans poblacions i seguint les normes, per executar-ho, que han estat projectades a l'Ajuntament de Madrid.

Quarta. — Que a l'efecte del què determina la conclusió anterior, s'organitzi a les oficines municipals de sanitat la secció d'empadronament i la d'estadística demogràfica, els treballs de les quals són necessaris per a portar a cap aquella obra.

Cinquena. — Que no s'autoritzi pels ajuntaments l'arrendament i habilitació per habitacions de les cases desllogades sense comprovar les condicions d'higiene.

Sisena. — Que es doni publicitat als butlletins oficials dels municipis de la classificació sanitària de les habitacions que, previ llur empadronament, es faci.

Setena. — Que s'estimuli i afavoreixi per tots els mitjans a l'abast de les municipalitats, la construcció de cases econòmiques i en les condicions higièniques que assenyala la llei.

Vuitena. — Que s'inclogui al Codi Penal,

entre els delictes contra la salut pública o entre les faltes contra els interessos generals i règim de les poblacions, l'explotació de cases totalment insalubres.

Novena. — Que es modifiqui la llei d'expropiació del 10 de gener de 1879 en el què a les habitacions mancades d'higiene es refereix, en el sentit que s'ha inspirat la llei anglesa.

Sobre el tema exposat parlaren a continuació els doctors Espina i Capo i Decreff, intervenint-hi en sessions successives nombrosos acadèmics.

Heus aquí un tema del qual ja fa temps que teníem el propòsit d'ocupar-nos i que ja fou encetat en les nostres pàgines.⁽¹⁾ Aquesta avinentesa ens dóna ocasió per insistir-hi amb la deguda extensió, encara que des del punt de vista particularíssim de la nostra ciutat, que és el què de més a prop ens interessa. Ens en ocuparem.

Divagacions urbanistes. — Continua activament el trasbals en els carrers barcelonins a fi de deixar-los embellits i endreçats per a quan arribin els forasters que han de visitar-nos amb motiu de l'Exposició. Les activitats de les companyies de serveis més o menys públics que durant tants anys ha semblat que havien establert entre elles un *record* per tal de veure quina esventraria més carrers, quina obriria més quilòmetres de rases, quina obstruiria amb més poca solta el trànsit, han arribat ja al paroxisme precursor de l'esgotament i, afortunadament, sembla que ja toquem el terme de tot aquest enrenou.

Al capdamunt del Passeig de Gràcia estan acabant-se les obres que han de transformar-lo en uns jardins que en siguin com el capçal o acabament. Aquestes obres, deixant de banda totes les molèsties que ens han ocasionat, i que no han estat poques, mereixen totes les

Problemes urbans. — De l'arbrat i altre coses. (Vol. I., pàg 42.)

nostres simpaties per tal com ha sabut evitar-se la destrucció de l'arbrat, car no solament s'han dut a realització sense sacrificar ni un sol plàtan dels que formaven el passeig, sinó que s'ha augmentat encara el seu nombre afegint-n'hi de nous.

I heus aquí com tornarem a tenir, després de tant temps de llur desaparició, els cèlebres *Jardinet*s, corregits i augmentats, que anys enrera adornaven la placeta de davant de *Ca la Marquesa*, al començament del carrer Gran com vulgarment era anomenat, i encara anomenen avui molts graciencs el carrer d'En Salmerón.

També sembla que ara va de bo el deixar enllestida la plaça de Catalunya, la qual, sens dubte, si no resulta la més bella, serà indiscutiblement la més cara del món, car el treball esmerçat tant a la seva superfície com al seu subsòl (de necessitat ben discutible, sobretot per la manera com ha estat efectuat) és veritablement fantàstic. Fóra curiós i altament instructiu que un cop enllestides les obres es fes pública una liquidació total de les despeses que la possessió d'aquesta plaça i la seva urbanització hauran ocasionat a Barcelona.

I ara que en parlem, d'aquesta plaça (de la qual, com s'haurà notat, hem evitat ocupar-nos tant com ens ha estat possible), sia'ns permesa una observació.

No sabem si els elements directors d'aquestes obres estaran assabentats que les realitats i les fantasies sovint estant en pugna, sortint, però, sempre victorioses les primeres. Diem això per si no s'han adonat encara que la plaça de Catalunya és un lloc obligat de pas, que contínuament és travessada, sobretot en els seus sentits diagonals, o sia del Portal de l'Àngel a la Rambla de Catalunya o del Passeig de Gràcia a Canaletes. ¿No podria,

doncs, suprimir-se la sorra o graveta que l'entapissa en tota la seva amplada deixant almenys unes faixes asfaltades que lliuressin els peus dels passants del turment d'haver de fer de màquina esmicoladora? ¿És que mereixen tal vegada més consideració els neumàtics dels automòbils que el calçat dels vianants, dels peatons, com sembla que és moda dir ara?

Sí: ja ho sabem que algun cor sensible ens dirà que els infants hi juguen amb la sorra, i que és molt bonic veure'ls terrejar i posar-se les manetes i els vestidets fets una llàstima, i que també és molt bonic que puguin tirar grapatets de pedretes dins els sortidors per embrutar-los i esquitjar els passants; però aquests defensors de l'alegria infantil i de la de les mainaderes i tietes solterones que els acompanyen, que tant parlen d'higiene i que tot ho sacrificarien a la mainada, no tenen present que aquesta sorra bruta, que amb tanta inconsciència posen a les mans innocents dels infantons que tant diuen que estimen, està contaminada per totes les sutzures que constantment hi deixen les petjades dels vianants, i que contenen els més terribles gèrmens patògens: no comprenen els perills a què els exposen amb això, car les manetes brutes van sovint a les boquetes, i un petit refredat pot esdevenir fàcilment una paorosa diftèria, i una senzilla escoriació de la pell, tan tendra, pot transformar-se en nafres purulents o tumors malignes.

Bo i lloable és curar dels infants i procurar-los recers on jugar i amarar-se de sol, però cal també voltar-los de les màximes seguretats higièniques, i aquestes evidentment no podran trobar-se mai al bell mig d'una plaça com la de Catalunya, on constantment són destorbats en llurs jocs, tot entrebancant les persones aqueferades.

FUMISTERIA CANALERA

CUINES FIXES
TATILS CENTRALS
IESPECIALS
SIFONS CAL EFAC
CIONES ESCALFA
PANXES ESTUFES
SALAMANDRES

FÁBRICA: DIPUTACIÓ, 415-423 i SICÍLIA, 226-232 Telèf 50723
DIPOSIT: HOSPITAL. 87-Telèf 17091. BARCELONA

UNA TASSA DE XOCOLATA
AMATLLER
ÉS EL DESDEJUNI
MÉS NUTRITIU I AGRADABLE